

Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у освітньо-виховному процесі учнів загальноосвітньої школи

Долинський Борис Тимофійович¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: Dolinskiy58@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3745-2460>

Research ID: D-4636-2018

Буховець Божена Олегівна²

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: bowena045@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2386-3995>

Research ID: AAQ-5871-2020

Дишель Галина Олександрівна³

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: galina1409@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0144-6576>

Research ID: D-4619-2018

Погорелова Олена Олександрівна⁴

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: pogorelova.oo@pdpdpu.edu.ua

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-6667-162X>

Research ID: O-9458-2015

Сучасна соціальна ситуація в країні зобов'язує викладів закладів вищої освіти сформувати в здобувачів особистісно значущі знання, вміння, навички професійної діяльності, розвивати прагнення до творчості, власну індивідуальність. Мета статті – розроблення моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій. Перед викладачами сучасних закладів вищої освіти постає завдання підготувати майбутніх учителів, зокрема фізичного виховання, до розроблення і впровадження індивідуальних освітніх траєкторій, які сприяли саморозвитку та самореалізації здобувачів у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: індивідуальні освітні траєкторії, здобувачі, вчителі фізичної культури, чинник, застосування індивідуальних освітніх траєкторій.

Вступ. Сучасні перетворення в політиці, соціології, економіці, що відбуваються в Україні, впливають і на зміни в системі освіти. Розроблення та практичне застосування індивідуальних освітніх траєкторій сприяє розвитку майбутньої професійної діяльності здобувача.

¹ доктор педагогічних наук, професор кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

² кандидат наук з фізичного виховання і спорту, викладач кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

³ старший викладач кафедри біології та охорони здоров'я Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

⁴ кандидат філософських наук, доцент кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Перед викладачами закладів вищої освіти постає завдання підготовки майбутніх учителів, фізичної культури, до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у подальшій їхній професійній діяльності (Бодалев, 1999). Саме індивідуальна освітня траєкторія є підґрунтям концепції профільної освіти. Використання індивідуального навчального плану дозволяє реалізувати різні особистісні освітні потреби установ професійної освіти та загальноосвітніх установ різних видів (Белкин, 2007).

Натепер у сучасних дослідженнях актуалізувалася проблема індивідуалізації освітнього процесу, розроблення й реалізації індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці здобувачів освіти (Бочкин, 2000). Важливу роль у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій відіграє самостійна діяльність, оскільки така діяльність дає можливість залучити кожного здобувача освіти та всіх учасників до таких ситуацій, що враховують динамізм, зміну педагогічних дій або їх нестабільність (Руденко, 2012).

Перед закладами вищої освіти постає завдання кваліфікованої підготовки майбутніх учителів. Не виключенням є галузь фізичного виховання, зокрема спортивних дисциплін. Необхідно долучити майбутніх учителів фізичної культури до розроблення та впровадження індивідуальних освітніх траєкторій (Вейланде, 2011). Викладі закладів вищої освіти повинні максимально навчити розробляти майбутніх учителів із фізичної культури власну індивідуальну освітню траєкторію, що першочергово спрямована на формування саморозвитку і самореалізації у майбутній професійній діяльності (Вейланде, 2011).

Науковці обґрунтовують, що індивідуальна освітня траєкторія є певним модернізованим підходом до кожного здобувача освіти з урахуванням його індивідуально-психологічних особливостей, властивостей характеру і темпераменту. Вчені розглядають реалізацію проблеми побудови індивідуальних освітніх траєкторій на підставі різних підходів (Руденко, 2012).

Проблема застосування індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання була предметом дослідження А. Воронцова, Т. Ковальова, Н. Рибалкіна, А. Тубельського, А. Хуторського та ін. Зазначимо, що проблема індивідуалізації освітньої діяльності розглядалась у працях П. Гальперіна, В. Давидова, В. Загвязинського, А. Кірсанова, С. Ніколаєвої, М. Скаткіна, І. Унта та ін.

Науковці у своїх працях пов'язують індивідуальні освітні траєкторії здобувачів зі здійсненням ними особистісної значущої діяльності. Натомість, незважаючи на наявність значної кількості сучасних наукових досліджень, присвячених розробленню та впровадженню індивідуальних освітніх траєкторій, проблема підготовки майбутніх учителів із фізичної культури до такої діяльності висвітлена недостатньо. Отже виникає необхідність розроблення індивідуальних освітніх траєкторій для майбутньої професійної діяльності вчителів із фізичної культури як необхідної умови для реалізації їхньої професійної діяльності у подальшому (Башавець, 2009). Актуальність розроблення та впровадження індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці майбутніх учителів із фізичної культури до професійної діяльності, а також, недостатнє наукове та методичне розроблення означеної проблеми зумовили вибір теми для досліджень сучасними науковцями у світовому освітньому просторі.

Учені здебільшого пов'язують індивідуальні освітні траєкторії для здобувачів зі здійсненням ними особистісно значущої діяльності і водночас акцентують необхідність створення єдиного і водночас різноманітного освітнього середовища. Освітній простір повинен забезпечити спеціальні умови, які б зумовлювали вибір самими учнями індивідуальних освітніх траєкторій, які б максимально відповідали їхнім особистісним потребам і прагненням (Бодалев, 1999).

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій є цілісним процесом, що характеризується набуттям здобувачами необхідних професійних знань, умінь і навичок, розвитком у них творчих здібностей, позитивної мотивації щодо здійснення ефективних засобів застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності.

Підготовленість майбутніх учителів фізичного виховання до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності прийнято розглядати, як результат підготовки (Белкин, 2007). Підготовка характеризується знаннями і вміннями щодо проєктування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (Руденко, 2012). На підставі узагальнення теоретичних даних було визначено структуру підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій. Основними компонентами якої виступили: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексійний (Руденко, 2012).

Крім того, було визначено педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій, як-от:

- стимулювання у майбутніх учителів персоніфікованого ставлення до освіти;
- орієнтування освітнього процесу на обрання індивідуального стилю діяльності;
- організація самостійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Зауважимо, що визначені педагогічні умови розглядалися в комплексі, оскільки всі вони є взаємопов'язаними і впливають на процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій (Вітвицька, 2004).

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – розроблення моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій. Завдання дослідження: аналіз наукової літератури з обраної теми дослідження, розроблення моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій; апробація експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій.

Матеріали та методи дослідження. Методи дослідження: теоретичний аналіз спеціальної фахової літератури з обраної теми дослідження, педагогічні (експеримент), математичні методи.

Індивідуальна освітня траєкторія – це цілеспрямована освітня програма, що визначається освітніми потребами, індивідуальними здібностями, можливостями та здатностями тих, хто навчається. Освітня індивідуальна траєкторія забезпечує досягнення ними поставлених освітніх цілей. У процесі застосування індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх учителів із фізичної культури, усвідомлює необхідність надання здобувачам права вибору. Викладач виступає при цьому консультантом і порадиником та враховує індивідуальні інтереси кожного здобувача освіти, особливості його діяльності, способи роботи з представленим матеріалом. Також необхідно враховувати й специфіку засвоєння освітніх траєкторій у процесі різних видів професійної діяльності.

Результати дослідження. В ході наукового дослідження було розроблено й експериментально апробовано методику діагностування рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури. У ході дослідження було розроблено модель й експериментальну методику підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій.

У науковому дослідженні позиціоновано результати констатувального й формувального етапів дослідження. Одержані результати констатувального етапу дослідження було обчислено за середньоарифметичними показниками, що дозволило визначити наявні рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій (достатній, задовільний, низький).

За здобутими результатами у більшості студентів виявлено низький рівень (44,1% студентів ЕГ та 43,0% – КГ). Задовільний рівень було констатовано у 42,6% студентів ЕГ та 43,7% – КГ. На достатньому рівні перебували 13,3% майбутніх учителів ЕГ і КГ.

На формувальному етапі експерименту було розроблено експериментальну методику та побудовано модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності. Експериментальна модель містить мету, компоненти, критерії, етапи, педагогічні умови, засоби їх реалізації і кінцевий результат.

Цілеспрямована робота з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій проводилася зі здобувачами освіти експериментальної групи впродовж трьох років (2-4 курси) на заняттях із таких навчальних дисциплін, як «Теорія і методика фізичного виховання», «Біомеханіка», «Спортивна метрологія», «Прикладна кінезіологія», у процесі викладання спецкурсу «Конструювання індивідуальних освітніх траєкторій», а також у позааудиторній та самостійній творчій роботі здобувачів освіти. На заняттях зі «Спортивної метрології» пропонувалося скласти план-конспект тренування з обраного виду спорту, в якому би було б визначено мету заняття та розроблено систему застосування фізичних вправ для виконання в ході тренування. Здобувачі освіти склали рекомендації щодо поліпшення якості проведення тренування, обговорювали виявлені помилки, аналізували тренування своїх однокурсників. Така робота сприяла прояву індивідуального стилю діяльності, розвитку внутрішніх позитивних мотивів здобувачів, а також серйозному ставленню до майбутньої педагогічної практики. Під час проведення занять із ««Прикладної кінезіології» було використано метод проектів з теми «Біокінетика», у ході виконання якого здобувачам освіти необхідно було самостійно обрати будь-яке свято, підготувати презентацію, використовуючи наочний матеріал, плакати чи відеоролики.

Здобувачі освіти склали портфоліо з теми «Видатні спортсмени», добирали список олімпійських чемпіонів, дидактичний наочний матеріал, презентували зміст портфоліо. Для самостійної роботи майбутнім

учителям було запропоновано підготувати доповідь з теми «Особливості проведення уроку фізичного виховання з дітьми молодшого шкільного віку». Також до самостійної роботи входило написання реферату з теми «Особливості проведення уроків фізичного виховання дітей у спеціалізованих закладах освіти», рецензії на переглянутий художній фільм на тему за вибором здобувачів освіти. Здобувачі освіти опрацьовували спеціальні інтернет-джерела, довідкову літературу, знайомилися з автобіографією видатних спортсменів України тощо.

Обговорення результатів. Проектуючи власну індивідуальну освітню траєкторію у ході навчання, здобувач освіти потребує допомоги та взаємодії з викладачем, який виступає в ролі наставника, поради, консультанта, здатний організувати свою професійну діяльність у такий спосіб, щоб навчити здобувача освіти переносити відповідальність за самостійне розв'язання особистісних і освітніх програм на самих себе, тобто прийти до абсолютної самостійності через взаємодію з викладачем тощо (Руденко, 2012). Викладач надає допомогу кожному здобувачу освіти індивідуально. З цієї позиції ми підходили до організації самостійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури за індивідуальними освітніми траєкторіями. При цьому підкреслимо, що така діяльність вимагає від здобувачів вищої освіти підвищеної емоційності, образності мислення, багатства художніх асоціацій.

У позааудиторний час майбутні вчителі брали участь у телевізійній передачі «Клуб мандрівників», турнірі знавців «Що? Де? Коли?», масовому заході «Студентська осінь». У ході проведення позааудиторних заходів здобувачі освіти знайомилися з історією і культурою інших країн, особливостями їхнього спілкування, вдосконалювали свої мовленнєві вміння і навички тощо. Крім завдань, які надавалися майбутнім учителям фізичної культури згідно з програмою, їм було запропоновано обрати собі двох однокласників з різною успішністю і скласти для них індивідуальну освітню траєкторію: ознайомитись із класними журналами, провести бесіди, з'ясувати їхні індивідуальні особливості, особистісні якості, труднощі чи успіхи у вивченні спортивних дисциплін. Водночас результати наукового дослідження дозволили здобувачам освіти глибше усвідомити необхідність розвитку своїх організаторських, комунікативних, рефлексійних та інших якостей, необхідних у подальшій професійній діяльності.

На підсумковій конференції з'ясувалися труднощі, які відчували майбутні вчителі під час складання індивідуальних освітніх траєкторій, яких знань і вмінь їм не вистачало, на що слід звернути увагу для покращення їхньої підготовленості до здійснення такої діяльності в майбутньому. На прикінцевому етапі експерименту було проведено контрольний експеримент для з'ясування ефективності визначених педагогічних умов і розробленої експериментальної методики (табл. 1). Для перевірки одержаних результатів було використано розрахунок λ – критерію між двома емпіричними даними (за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова).

За результатами формувального етапу експерименту було отримано d емп. $> d 0,01$. Отже, одержані дані прикінцевого етапу експерименту виявилися статистично значущими.

Таблиця 1

Динаміка рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання до застосування індивідуальних освітніх траєкторій

Групи	Етапи	Достатній рівень		Задовільний рівень		Низький рівень	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
ЕГ (20 осіб)	На початку дослідження	16	13,3	51	42,6	53	44,1
	Наприкінці дослідження	49	41,2	58	47,8	13	11,0
КГ (20 осіб)	На початку дослідження	16	13,3	51	43,7	51	43,0
	Наприкінці дослідження	29	24,2	65	55,5	24	20,3

Як видно з таблиці 1, в експериментальній групі достатнього рівня підготовленості до застосування індивідуальних освітніх траєкторій досягли 41,2% студентів (було 13,3%), на задовільному стало 47,8% респондентів (було 42,6%), на низькому рівні залишилось 11,0% майбутніх учителів (було 44,1%). У контрольній групі результати виявилися дещо нижчими: на достатньому рівні стало 24,2% студентів (було 13,3%), на задовільному 55,5% (було 43,7%), на низькому 20,3% (було 44,1%).

13,3%), на задовільному – 55,5% респондентів (було 43,7%), на низькому – 20,3 % майбутніх учителів (було 43,0%).

Висновки. У ході дослідження здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій, що дозволило обґрунтувати та побудувати модель і методику забезпечення цього процесу, розробити й експериментально перевірити педагогічні умови в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Одержані дані на прикінцевому етапі дослідження свідчать про те, що в обох групах результати за змістовим критерієм змінилися. Ми пояснюємо це тим, що здобувачі отримували певні знання щодо педагогічної діяльності, організації творчої діяльності під час вивчення психолого-педагогічних і фахових дисциплін. Натомість знання щодо побудови індивідуальних освітніх траєкторій, їх значущості в освітньому процесі виявили краще здобувачі експериментальної групи, з якою проводилася цілеспрямована робота під час спецкурсу «Конструювання індивідуальних освітніх траєкторій», що сприяло підвищенню результатів рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання до застосування індивідуальних освітніх траєкторій учнів за змістовим критерієм.

Література

- Башавець Н. А. Педагогічні умови, що сприяють реалізації технології формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2009. № 1. С. 12-23.
- Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: монографія. Київ: Наук. світ, 2006. 408 с
- Белкин А. С. Инновационные процессы в образовании. *Образование и наука: журнал теоретических и прикладных исследований*. 2007. № 1. С. 113-121.
- Бобрицька В. І. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи. *Проблеми освіти*. 2011. № 66. С. 39-44.
- Бодалев А. А. Общее и особенное в субъективном пространстве мира и факторы, которые их определяют. *Мир психологи*. 1999. № 4. С. 26-29.
- Бочкин А. И. Методика обучения информационному поиску. *Информатика и образование*. 2000. № 3. С. 7-10.
- Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. Навч. посібник. Київ: ВВП "Компас", 1997. 64 с.
- Ваганова О. И., Хижная А. В., Трутанова А. В., Гладкова М. Н., Лунева Ю. Б. Силлабус как средство организации самостоятельной работы студентов. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 11-5. С. 968-970.
- Вітвицька С. С. Технологія педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 133-153.
- Вітвицька С. С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. № 19. С. 69-71.
- Вейланде Л. В. Проблема проектування індивідуально-освітнього Маршруту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 2 (12). С. 247-257.
- Жорнова О. І. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 2. С. 6-9.
- Загородня Л. Організаційно-методичні умови підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2020. № 1. С. 35-47.
- Мисліцька Н. А. Теоретичні основи проектування НМКД у вищому навчальному закладі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів*. 2015. № 127. С. 120-131.
- Руденко Т. Б. Компонентна структура підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до застосування індивідуальних освітніх траєкторій діяльності учнів. *Наука і освіта: науково-практичний журнал ПНЦ НАПН України*. 2012. № 8. С. 143-145.

Theoretical and methodological principles of training future Physical Education teachers in the application of individual education trajectories in the pupils' educational process

Dolynskiy Borys⁵

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Bukhovets Bozhena⁶

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Dyshel Halyna⁷

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Pogorelova Olena⁸

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The current social situation in the country obliges the school to provide its graduates with quality education; to develop their personally significant knowledge, skills and means of activities; to stimulate the desire for creativity, their own individuality. The development of an individual education trajectory for each student will help to master all of the above mentioned aspects. The purpose of the article is to elaborate a model and experimental methods aimed at training future teachers of Physical Education in using individual education trajectories. Unfortunately, modern teachers do not pay a due attention to the development of individual education trajectories. It is possible to assume that teachers are simply not ready for such an innovative type of activity. Thus, teachers of modern higher education institutions encounter the task to train future teachers, including the ones of Physical Education; to develop and implement students' individual education trajectories. A particular attention should be paid to teaching students to develop their own individual education trajectory. Such trajectories will promote their self-development and self-realization in future professional activities.

Keywords: individual educational trajectories, students, teachers of Physical Education, factor.

References

Bashavets, N.A. (2009). Pedahohichni umovy, shcho spriayut realizatsii tekhnologii formuvannya kultury zdorov'yzberezhennya yak svitohlyadnoyi oriyentatsiyi maybutnih fahivtsiv [Pedagogical conditions that contribute to the implementation of the technology of forming a culture of health care as a worldview of future professionals]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny. – Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychny*, 1, 12-23 [in Ukrainian].

Belkin, A.S. (2007). Innovatsionni protsi v obrazovanii [Innovative processes in education]. *Obrazovaniye i nauka: zhurnal teoreticheskikh i prikladnykh issledovaniy – Education and science: a journal of theoretical and applied research*. 1, 113-121 [in Russian].

Bezpal'ko, O.V. (2006) *Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta moloddu u terytorialnii*

⁵ Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Gymnastics and Combat Sports of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁶ Candidate of Sciences in Physical Education and Sports (PhD in Physical Education and Sports), Lecturer at the Department of Gymnastics and Combat Sports of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁷ Senior Lecturer at the Department of Biology and Health Protection of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁸ Candidate of Philosophy (PhD in Philosophy), Assistant of Professor of the Department of Gymnastics and Combat Sports of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

hromadi [Carrying out social-pedagogical work with children and youth in community]. Kyiv: Nauk. Svit [in Ukrainian].

Bobrytska, V.I. (2011). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly. [Competence approach in professional training of future high school teachers]. *Problemy osvity – Problems of education*, 66, 39-44 [in Ukrainian].

Bochkin, A.I. (2000). Metodika obucheniya informatsionnomu poisku [Methods of teaching information retrieval]. *Informatika i obrazovaniye – Computer science and education*, 3, 7-10 [in Russian].

Bodalev, A.A. (1999). Obshchee i osobennoe v subyektivnom prostranstve mira i faktory, kotoryye ih opredelyayut [General and special in the subjective space of the world and the factors that determine them]. *Mir psikhologi – The world of psychologists*, 4, 26-29 [in Russian].

Bolyubash, Ya.Ya. (1997) *Orhanizatsiya navchal'noho protsesu u vyshchyykh zakladakh osvity. [Organization of the educational process in higher educational institutions]* Kyiv: VVP Kompas [in Ukrainian].

Myslitska, N.A. (2015). Teoretychni osnovy proektuvannya NMKD u vyshchomu navchal'nomu zakladi [Theoretical bases of NMCD design in higher educational institution]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical*, 127, 120-131 [in Ukrainian].

Rudenko, T.V. (2012). Komponentna struktura pidhotovky maybutnikh uchyteliv humanitarnykh dystsyplin do zastosuvannya indyvidualnykh osvitnikh trayektoriy diyalnosti uchniv [Component structure of preparation of future teachers of humanities for the application of individual educational trajectories of students]. *Nauka i osvita: naukovo- praktychnyy zhurnal PNTS NAPN Ukrayiny – Science and education: scientific and practical journal of PNTS NAPS of Ukraine*, 8, 143-145. [in Ukrainian].

Vaganova, O.I., Khizhnaya, A.V., Trutanova, A.V., Gladkova, M.N., & Luneva, YU.B. (2016) Cillabus kak sredstvo organizatsii samostoyatel'noy raboty studentov. [Syllabus as a means of organizing students' independent work]. *International Mezhdunarodnyy zhurnal prikladnykh i fundamental'nykh issledovaniy – Journal of Applied and Basic Research*, 11-5, 968-970 [in Russia].

Vitvytska, S.S. (2009). Tekhnolohiia pedahohichnoi pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevoi osvity. [Technology of pedagogical training of masters in the conditions of higher education]. *Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnolohii ta metodyky – Professional pedagogical education: innovative technologies and methods*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].

Vitvytska, S.S. (2004). Teoretychni zasady pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevoi pedahohichnoi osvity [Technology of pedagogical training of masters in the conditions of higher education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko*, 19, 69-71 [in Ukrainian].

Weyland, L.V. (2011). Problema proektuvannya indyvidualno-osvitnoho marshrutu. [The problem of designing an individual educational route]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2 (12), 247-257 [in Ukrainian].

Zhornova, O.I. (2012). Naukovo-metodychne zabezpechennya navchal'noho protsesu u vyshchyy shkoli: ustaleni normatyvy ta suchasni vymohy [Scientific and methodological support of the educational process in higher education: established standards and modern requirements]. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty – Bulletin of the Book Chamber*, 2, 6–9 [in Ukrainian].

Zahorodnia, L. (2020). Orhanizatsiino-metodychni umovy pidhotovky mahistriv do zabezpechennia yakosti osvitnoho protsesu v zakladi doshkilnoi osvity [Organizational and methodological conditions for the preparation of masters to ensure the quality of the educational process in preschool education]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu – Humanization of the educational process*, 1, 35-47 [in Ukrainian].

Accepted: August 2, 2021

